



АГЕНЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

О Д Л У К А
о привременим мјерама банкама за ублажавање
негативних економских посљедица
узрокованих вирусним обољењем „COVID-19“

(Службени гласник Републике Српске број 27/20 и 56/20)

Датум одговора	02.04.2020. године
Подручје	Посебне мјере
Тема	Продужење крајњег рока за отплату - члан 3. став 1. тачка 3. Одлуке о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем „COVID-19“ (у даљем тексту: Одлука)
Питање банке бр. 1	Да ли продужење крајњег рока за отплату потрошачког кредита може бити такво да рочност ове врсте кредита буде преко 10 година?
Одговор Агенције	Уважавајући ванредну ситуацију, дозвољено је да се у складу са овом Одлуком продужи рок отплате потрошачког кредита тако да укупан рок усљед тога буде преко 10 година, уколико банка документује да не постоји друга могућност да се клијенту одобри олакшица како би у наредном периоду могао измирити обавезе према банци.
Тема	Продужење рока доспијећа - члан 3. став 1. тачка 4. Одлуке
Питање банке бр. 2	Да ли се продужење рока доспијећа дефинисано наведеном одредбом односи и на кредите по картицама и гаранцијама? Код документарних послова за продужење рока потребна је сагласност корисника гаранције, Банка не може само на захтјев клијента, налогодавца, да изврши продужење гаранције. Банка евентуално као олакшицу може да омогући да сва продужења важења рока гаранције, односно све анексе за вријеме привремене ситуације ради без накнада за обраду.
Одговор Агенције	Наведеном одредбом су обухваћени и кредити по кредитним картицама и гаранцијама.

	Напомињемо да банка може извршити репрограм укупних обавеза клијента и уговорити ануитетну отплату, уколико на основу анализе утврди да би то помогло клијенту да у наредном периоду измирује обавезе.
Тема	Временски рок за имплементацију посебних мјера - члан 3. став 2. Одлуке у вези са чланом 7. став 6. Одлуке
Питање банке бр. 3	У којем временском року, банка има могућност да уговара посебне мјере дефинисане Одлуком? Наведеном одредбом је наведено да су посебне мјере „привременог карактера“, без одређења јасног временског оквира у којем се исте могу одобравати. Чланом 7. став 6. Одлуке, индиректно се указује на очекивање да се модификације спроведу у року три мјесеца од ступања на снагу ове Одлуке.
Одговор Агенције	Одлука је на снази до њеног стављања ван снаге од стране Управног одбора Агенције. У том периоду банке могу одобравати клијентима посебне мјере.
Тема	Кредитна анализа - члан 3. став 5. Одлуке у вези са чланом 4. ст. 2. и 3. Одлуке
Питање банке бр. 4	Да ли је за одобравање примјереног модалитета сваког клијента и одобравање појединачне модификације дефинисана обавеза израде појединачне нове кредитне анализе са новом, ажурном документацијом? С обзиром на то да у условима ванредне ситуације велики број клијената неће бити у могућности да обезбиједи нову, ажурну документацију у виду ажурног бруто биланса и других прописаних докумената, овакав захтјев би представљао значајну препреку у реализацији посебних мјера.
Одговор Агенције	Банка треба да обезбиједи анализу на основу расположивих информација и података, односно, уколико није могуће прикупити сву документацију прописану интерним актима банке коју захтијева у уобичајним условима, дозвољена су одступања. Такође, прихватљиво је да се информације и подаци шаљу електронским путем. Након престанка ванредних околности, банке могу прикупити потребну документацију.
Тема	Независна процјена кредитног ризика - члан 3. став 5. Одлуке
Питање банке бр. 5	Да ли се обавеза израде независне процјене кредитног ризика обавезно ради на нивоу појединачног клијента, минимално у складу са дефинисаним регулаторним лимитима, чак и ако клијенту не одобравамо додатна средства него се ради мораторијум или другој посебној мјери? Уколико је неопходно, да ли се мишљење може радити на основу анализе ризика портфолија/сегмента/подсегмента, а не за сваки појединачни случај јер би појединачно значајно успорило и отежало процес реализације? Питање није јасно дефинисано чланом 3. став 5. и чланом 4 ст. 2. и 3. Одлуке. На основу наведених одредби, није јасно да ли је дозвољено да се за одређене хомогене групе клијената (нпр. сегмент становништва или одређене угрожене дјелатности као што су транспорт, туризам и хотелијерство, угоститељство итд.)

	<p>ради сагледавање кредитног ризика и независна процјена кредитног ризика на основу анализе портфолија/сегмента/подсегмента/дјелатности или је потребна процјена за сваког појединачног клијента.</p> <p>Практично рјешење у овој ситуацији би било да се само у случају одобравања додатне изложености, којом ће укупна изложеност клијента бити изнад минималних прагова (лимита) прописаних од стране регулатора, иде са посебном, независном процјеном кредитног ризика, док се за све остале угрожене клијенте, код којих се одобрава мораторијум или одговарајући сет посебних мјера без повећања изложености, процјена кредитног ризика ради на портфолио основи.</p>
Одговор Агенције	<p>Анализа се може радити на нивоу портфолија и предложити сет посебних мјера свим клијентима из одговарајуће хомогене групе (нпр. за туризам, угоститељство, хотелијерство и слично). Напомињемо да овом Одлуком није дефинисана могућност кршења или одступања од законом предвиђених ограничења у погледу великих изложености.</p>
Тема	Клијенти којима се не могу одобрвати посебне мјере - члан 3 став 6. Одлуке
Питање банке бр.6	<p>На који начин и према којим критеријумима банка идентификује клијенте који су погођени пандемијом у смислу наведене одредбе, односно на који начин ће се одредити клијенти за које нису настале промјене у њиховој платежној способности?</p> <p>Одредба члана 3. став 6. Одлуке, отвара одређене недоумице од којих издвајамо неколико отворених питања:</p> <p>Да ли предметна одредба значи да се клијентима који имају редовна примања не може одобрити нека од посебних мјера? Какав третман имају правна лица чија су се примања током кризне ситуације умањила за нпр. 10%? Да ли се потреба за примјеном мјера може оправдати, на примјер, повећањем цијена роба и услуга које користе у редовном процесу рада?</p> <p>Слична питања су примјенљива и на физичка лица и примања у домаћинству – нпр. клијент има иста примања али сада мора да издржава неког од чланова породице који је остао без посла (било да се ради о судужнику или не); клијент у првом мјесецу има редовно примање, али је код послодавца најављено да ће се примања умањити за наредне мјесеце или их неће бити, из ког разлога тражи мораторијум како би имао довољно новца за основне потребе у наредном мјесецу и слично.</p> <p>Како поступати у случајевима када је дошло до погоршања клијентове финансијске способности усљед ефеката „COVID-19“, али финансијска позиција клијента и даље указује на могућност редовне отплате обавеза? Како поступати са клијентима код којих ће се посљедице „COVID-19“ осјетити са неколико мјесеци закашњења (нпр. може се десити да клијент тренутно уредно измирује своје кредитне обавезе а посљедице „COVID-19“ се почну осјећати пар мјесеци након престанка важења ванредне ситуације)?</p>

Одговор Агенције	<p>Намјера овог захтјева је била да се дужницима, било правна или физичка лица, код којих није дошло до смањења прихода или је дошло до смањења приходда али исто не утиче на способност уредног измиревања обавеза према банци, не одобравају посебне мјере.</p> <p>Наиме, у случају физичких лица, свакако треба узети у обзир да ли је дошло до смањења примања домаћинства и да ли постоји потреба помоћи лицима која су зависна од клијента банке, без обзира да ли су или не клијенту банке смањени приходи, те сходно томе омогућити коришћење посебних мјера.</p> <p>У случају правних лица, банка треба извршити анализу и одобрити посебне мјере уколико утврди да је дошло до погоршања кредитне способности клијента што утиче на његову могућност да уредно измирује обавезе према банци (нпр. смањење прихода, повећање цијена робе и услуга које користе у редовном процесу рада и слично).</p> <p>Одлуком је предвиђено да, уколико клијент није тренутно у потешкоћама, али накнадно буде банка може одобрити посебне мјере у периоду важења Одлуке.</p>
Тема	Објава информација о посебним мјерама на интернет страници банке - члан 3. став 7. Одлуке
Питање банке бр. 7	<p>Да ли се на обавезу објављивања информација о могућим посебним мјерама аналогно примјењује рок од 15 дана из члана 10. став 1. Одлуке?</p> <p>Банци је потребно одговарајуће вријеме за дефинисање и предузимање активности прописаних Одлуком, а све како би се клијенти информисали давањем тачних, потпуних и недвосмислених информација у погледу посебних мјера и услова коришћења истих.</p>
Одговор Агенције	<p>У интересу банака је да што прије објави информације за своје клијенте, али тај рок не смије бити дужи од петнаест (15) дана, односно од рока у којем је у складу са чланом 10. став 1. Одлуке дужна Агенцији доставити Програм посебних мјера.</p>
Подручје	Модалитет
Тема	Могућност одобравања нових посебних мјера - члан 4. став 1. Одлуке
Питање банке бр. 8	<p>Претпоставимо да банка на захтјев клијента одобри мораторијум у току трајања ванредне ситуације (у складу са ставом 5. члана 4), а поред тога одмах или накнадно (а прије истека мораторијума) одобри и додатни модалитет (посебну мјеру) који у том тренутку и на основу расположивих информација и процјене се чини одговарајућим, међутим трајање и ефекти кризе значајно превазиђу иницијална очекивања дефинисана у моменту реализације посебне мјере и буде јасно да ће клијенту бити потребна додатна подршка односно одобравање додатне мјере из ове одлуке. Питање је да ли Банка у том случају на захтјев клијента може одобрити нови сет мјера (одобрити нови одговарајући модалитет), у оквирима и на основу исте ове одлуке и да ли ће се та изложеност третирати на исти начин као и приликом прве модификације?</p> <p>У члану 3. став 2. је дефинисано да су мјере из ове одлуке привремене, али није прецизиран временски рок у којем се могу примјењивати. На основу саме одлуке</p>

	<p>тумачимо да се након одобрене једне мјере може у неком року (који још није дефинисан) накнадно одобрити и нека друга мјера или комбинација мјера из члана 3. став 1. (уз поштовање ограничења трајања мораторијума на максимално 6 мјесеци) док год је ова одлука на снази.</p> <p>Тумачимо да ће се приликом одобравања ове друге мјере ова изложеност третирати на исти начин три мјесеца од датума ступања на снагу ове одлуке, а након тога поново креће бројач дана кашњења од сваке модификације (с тим да код мјере мораторијума наравно нема могућности кашњења док не истекне мораторијум).</p> <p>Молимо за одговор да ли је наше тумачење исправно или не?</p>
Одговор Агенције	<p>Чињеница је да се ефекти тренутно не могу процијенити у потпуности, те банка може одобрити додатне посебне мјере током периода у којем је Одлука на снази, уз поштовање ограничења прописаних Одлуком.</p> <p>Банка може одобрити привремени мораторијум до трајања стања ванредне ситуације, те додатни мораторијум до 6 мјесеци, као и било које друге посебне мјере.</p>
Тема	Рок за спровођење кредитне анализе и утврђивање примјереног модалитета - члан 4. став 5. Одлуке
Питање банке бр. 9	<p>На који начин се поступа уколико се стање ванредне ситуације у Републици Српској, односно стање проглашења природне или друге несреће на територији Босне и Херцеговине укине прије истека мораторијума одобреног у складу са чланом 4. став 5. Одлуке? Који је максималан рок за спровођење кредитне анализе и утврђивање примјереног модалитета?</p> <p>Банка не може предвидјети тачан датум укидања стања ванредне ситуације или стања проглашења природне или друге несреће.</p>
Одговор Агенције	<p>Препоручујемо да се дефинише краћи период привременог мораторијума из члана 4. став 5. Одлуке (нпр. 2 или 3 мјесеца), уз могућност продужења. У међувремену, банка у складу са својим капацитетима треба да размотри који је то примјерен модалитет за одобравање посебних мјера.</p>
Тема	Привремени мораторијум - члан 4. став 5. Одлуке
Питање банке бр. 10	<p>Да ли је дозвољено да банка прије одобравања примјереног модалитета клијенту одобри мораторијум са максималним трајањем до укидања стања ванредне ситуације (чиме бисмо и крајњи рок отплате кредита, који је битан елемент уговора, помјерили у складу са бројем мјесеци овог мораторијума, као што је урађено по Одлуци НБС у Србији) а без претходног добијања сагласности клијента или је и за овај мораторијум обавезна сагласност клијента и свих учесника по кредиту?</p> <p>С обзиром на то да је крајњи рок важења кредита битан елементи првобитног уговора, уколико бисмо мораторијум из члан 4. став 5. Одлуке одобрили на нпр. 3 мјесеца и за тај период помјерили крајњи рок трајања кредита, а без потписа анекса уговора/ сагласности свих учесника у кредиту, то би било супротно члану</p>

	6. став 4. ове Одлуке. Потребан нам је одговор на који начин у складу са Одлуком реализовати мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке, јер без пролонгације рока, мјесечне обавезе клијента по истеку мораторијума могу значајно расти.
Одговор Агенције	Банка може и сама одобрити привремени мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке, без добијања сагласности клијената и осталих учесника у кредиту, уз обавезу накнадног обавјештавања клијента у ситуацијама дефинисаним чланом 8. став 4. Одлуке. Тиме се може помјерити крајњи рок за отплату.
Питање банке бр. 11	Ако клијент у тренутку увођења привременог мораторијума (који банка изврши на основу захтјева клијента или власитите процјене) има доспјеле обавезе и по том основу дане кашњења, шта банка ради са доспјелим обавезама ако су дани кашњења у мораторијуму 0? Да ли се оне у тренутку увођења привременог мораторијума прекњижавају са конта доспјелих? За будућа доспијења, јасно је да их за вријеме трајања мораторијума нема.
Одговор Агенције	Увођење мораторијума односи се на све кредитне обавезе клијента из члана 2. Одлуке (доспјеле и недоспјеле), те током мораторијума нема повећања броја дана кашњења. У току трајања привременог мораторијума очекује се да банка са клијентом договори најпримеренији модалитет за одобрење посебних мјера клијенту које ће му помоћи да у наредном периоду може измиривати обавезе према банци, те сходно томе дефинише план отплате свих кредитних обавеза клијента.
Подручје	Мораторијум
Тема	Бројач дана кашњења - члан 5. став 3. Одлуке
Питање банке бр.12	Уколико клијент има доспјеле обавезе укључујући и обрачунату затезну камату за период прије настанка ванредне ситуације, односно прије реализације мораторијума, али које није у кашњењу преко 90 дана, да ли Банка може мјеру (мораторијум + неки од модалитета модификације) примјенити на све доспјеле обавезе укључујући и затезну камату, на начин да се репрограмирају, односно прекњиже на доспјели дуг и распореди доспијеће истог у мјесецима мораторијума? С обзиром на то да су обавезе укључујући и затезну камату настале прије проглашења стања ванредне ситуације, тумачимо да се може поступити на претходно описан начин. Додатно, при дефинисању кредитне обавезе у члану 2. тачка 1. Одлуке, наведено је да кредитне обавезе обухватају и „обрачунате и ненаплаћене камате“, без изузимања затезне камате.
Одговор Агенције	Банка може сходно одредбама Одлуке примјенити посебну мјеру на све доспјеле обавезе. Међутим, Агенција је мишљења да банке требају размотрити отпис раније обрачунате затезне камате клијентима.
Питање банке бр.13	У циљу заустављања бројача дана кашњења приликом увођења мораторијума, да ли је дозвољено да се доспјеле обавезе (доспјела главница + доспјела камата + затезна камата) припише недоспјелом дугу те да се након истека мораторијума у складу са дефинисаним модалитетом распореди доспијеће? Затезна камата у

	<p>складу са могућностима или отписати или прерачунати на ниво редовне те исту приписати недоспјелом дугу.</p> <p>Пошто се дани кашњења рачунају на нивоу клијента, на основу одговора да су дани кашњења 0 у случају мораторијума, наше разумијевање је да се мораторијум врши на нивоу клијента за све кредите и гаранције, односно за све врсте изложености клијента јер једино на тај начин је могуће имати дане кашњења 0 јер је бројач на нивоу клијента, а не на појединачној партији.</p> <p>Да ли је мораторијум на нивоу појединачне партије дозвољен и шта у том случају са бројањем дана кашњења, ако буде доспијевања обавеза по другим партијама (накнаде по гаранцијама или по другим кредитима за које можда са клијентом није договорен мораторијум)?</p>
Одговор Агенције	<p>С обзиром да је Одлуком дефинисано да се посебне мјере односе на све кредитне обавезе клијента, мишљења смо да је јасно да се мораторијум одобрава на нивоу клијента. Скрећемо пажњу да банка не смије обрачунати камату на раније обрачунате, а неплаћене камате.</p> <p><i>Погледати и одговор на питање 12.</i></p>
Тема	Начин отплате обавеза након истека мораторијума - члан 5. став 3. Одлуке
Питање банке бр. 14	<p>Да ли се, у случају одобравања мораторијума до максималног рока од 6 мјесеци аутоматски продужава рок отплате и обавезе равномјерно распоређују на преостали рок отплате или је ово питање у надлежности банака? Да ли су банке обавезне да, приликом објављивања информације о могућим посебним мјерама, ову информацију дефинишу и презентују клијентима?</p>
Одговор Агенције	<p>Начин отплате обавеза банке требају договорити са клијентом у зависности од његових могућности за отплату, те сходно томе дефинисати отплатни план.</p>
Питање банке бр. 15	<p>Да ли је наше разумијевање исправно да банка може клијенту продужити крајњи рок доспијећа дуже од максималних 6 мјесеци колико је дата могућност за мораторијум, уколико је то потребно за отплату кредита (нпр. клијент је имао и доспјеле обавезе прије мораторијума и камате обрачунате у периоду мораторијума, па је исте пожељно распоредити у једнаке ануитете какви су били прије мораторијума, за што је потребан дужи период отплате)?</p>
Одговор Агенције	<p>Као што је наведено у одговору на претходно питање, начин отплате обавеза банке требају договорити са клијентом у зависности од његових могућности за отплату, те сходно томе дефинисати отплатни план.</p>
Питање банке бр. 16	<p>Да ли Банка има право да обрачунава редовну камату у току трајања мораторијума и касније је припише линеарно по ануитетима до датума доспијећа или њено плаћање одгоди до исплате посљедњег ануитета или по датуму доспијећа неануитетног кредита?</p>
Одговор Агенције	<p>Банка има право да обрачунава редовну камату у току трајања мораторијума, а начин отплате обавеза према банци треба да договори са клијентом у зависности од његових могућности за отплату.</p>

Предмет	Остале модификације
Тема	Значајност модификације – члан 6. став 1. Одлуке
Питање банке бр. 17	Да ли одредба члана 6. став 1. Одлуке значи да је банка дужна да приликом одобрења посебних мјера из члана 3. став 1, изузев одобрења посебне мјере у виду мораторијума, утврђује да ли је извршена модификација значајна, те уколико се утврди да је модификација значајна даље поступа како је дефинисано Одлуком о управљању кредитним ризиком?
Одговор Агенције	Банка не мора да утврђује значајност модификације.
Тема	Наплата накнада – члан 6. став 3. Одлуке
Питање банке бр. 18	<p>Да ли се одредба која дефинише да банка не може наплаћивати додатне накнаде за извршене услуге односно накнаде повезане са модификацијом изложености односи само на забрану наплате провизије/накнаде за обраду кредита/модификације или се односи и на остале трошкове повезане са реализацијом одговарајућег модалитета (укључујући и одобравање додатне изложености за подршку текућој ликвидности) као што су трошкови мјеница, провјере и регистрације залога, трошкове нотара, уписа хипотеке и осталих инструмената обезбјеђења као и сви остали трошкови неопходни за реализацију радњи предвиђених прописима које је неопходно предузети у случају продужења крајњег рока отплате или повећања изложености?</p> <p>Наше тумачење је да се предметна одредба односи искључиво на забрану обрачуна и наплате провизије за обраду кредита, а остале екстерне трошкове реализације посебних мјера могу сносити и клијент и банка, у складу са међусобним договором и у зависности од угрожености клијента (нпр. банке може за најугроженије прихватити да сноси терет свих трошкова реализације). Све друго би значило да терет оперативних трошкова реализације посебних мјера снесе искључиво банке, као и терет опроста затезних камата у периоду ванредне ситуације, терет ликвидности у смислу одрицања од прилива у мораторијуму што ће даље умањити кредитни потенцијал банака, повећати терет финансирања ликвидности током и након ванредне ситуације – са негативним утицајем на ликвидност, профитабилност и солвентност банака.</p>
Одговор Агенције	<p>Наведено се односи на забрану обрачуна и наплате накнаде за обраду захтјева за одобрење посебних мјера.</p> <p>Банка у свом поступању треба настојати да у што већој мјери избјегне наметање додатних трошкова за клијенте који су већ погођени негативним ефектима COVID-19, а у случају да постоје одређени трошкови да их, када је то могуће, снесе солидарно са клијентом.</p>
Тема	Хипотека – члан 6. став 4. Одлуке
Питање банке бр. 19	У случају да је постојећа изложеност угроженог клијента обезбијеђена хипотеком, да ли ће и за потребе пролонгације крајњег рока услед мораторијума или реализације једног од модалитета из ове Одлуке, бити неопходно нотарски обрадити анекс уговора о хипотеци и уписати измјену у земљишне књиге или лист непокретности?

Одговор Агенције	У смислу ове одлуке, у случају одобравања посебних мјера када банка престаје признавати оригиналну ставку финансијске активе и почиње признавати нову ставку, банка може задржати постојећи инструмент обезбјеђења, али је потребно да узме у обзир и друге прописе који регулишу ову област (Закон о облигационим односима, Закон о стварним правима, Закон о нотарима, Закон о земљишним књигама и Закон о извршном поступку), чије тумачење није у надлежности Агенције.
Тема	Сагласност уговорних страна - члан 6. став 4. Одлуке
Питање банке бр. 20	<p>На који начин је оправдано поступати када неко од уговорних страна усљед изолације, карантина или других оправданих разлога није у могућности да потпише сагласност за промјену првобитно уговорених услова кредита? Да ли је у таквој ситуацији могуће само накнадно обавијестити (и позвати на потписивање) остале уговорне стране? Како поступити у случају када постоје терети другог реда од стране других повјерилаца?</p> <p>Уколико клијент захтијева мораторијум уз додатну пролонгацију (одгоду) крајњег рока отплате (што подразумијева промјену првобитно уговорених услова кредита), али која му је неопходна да се ублажи негативан ефекат пандемије и омогући уредна отплата, а неко од учесника због изолације, карантина или других оправданих разлога није у могућности да потпише сагласност, банке ће усљед одредбе члана 6. став 4. Одлуке бити онемогућене да клијенту пруже подршку. Сагласност других уговорних страна у ситуацији ванредног стања је врло тешко обезбиједити, а накнадна сагласност такође нема много смисла. Подразумијева се да сви учесници по кредиту имају интерес да се одобре мјере које омогућују олакшице клијентима. Да ли је у таквој ситуацији адекватно рјешење усагласити са клијентом промјену првобитних услова кредита а накнадно, по окончању ванредне ситуације, обавијестити (и позвати на потписивање) остале уговорне стране.?</p>
Одговор Агенције	Банка може и сама одобрити привремени мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке, без добијања сагласности клијената и осталих учесника у кредиту, уз обавезу накнадно обавијештавања клијента у ситуацијама дефинисаним чланом 8. став 4. Одлуке. Тиме се може помјерити крајњи рок за отплату.
Предмет	Посебна правила за управљање кредитним ризиком
Тема	Број дана кашњења - Члан 7. ст. 3. и 4. Одлуке
Питање банке бр. 21	Да ли у број дана кашњења улази период на који је закључен мораторијум?
Одговор Агенције	Мораторијум представља модификацију изложености и не може бити дана кашњења. У случају привременог мораторијума који банка може и сама одобрити (без закључења анекса уговора) до тренутка када донесе одлуку о најпримјеренијој посебној мјери (или комбинацији мјера) такође се не сматра да постоји кашњење у отплати.
Тема	Ниво кредитног ризика - Члан 7. став 6. Одлуке
Питање банке бр. 22	Да ли члан 7. став 6. Одлуке подразумијева да банка само за клијенте који су дали сагласност односно доставили потписану изјаву о прихвату понуде посебних

	<p>мјера банке (дефинисано чланом 8. став 3. Одлуке) могу користити датум 29.02.2020. за утврђивање нивоа кредитног ризика и броја дана кашњења три мјесеца од датума ступања на снагу одлуке, или ово правило важи за све угрожене клијенте без обзира да ли су доставили писану изјаву и без обзира да ли је мјера већ реализована у банкарској апликацији или не? Може ли банка за све клијенте за које процијени да су угрожени (на основу припадности одређеној дјелатности или на основу захтјева клијента) приликом одређивања нивоа кредитног ризика на датум 31.03.2020. аутоматски задржати исти ниво кредитног ризика и процента покривености изложености очекиваним кредитним губицима који су имали на 29.02.2020. године, иако није још за примљен потписан захтјев или изјава о прихвату понуде, односно ако није за све клијенте оперативно завршена реализација предложене/одобрене мјере?</p> <p>Одговор на ово питање нам је неопходан најкасније до 03.04.2020. односно прије финализације обрачуна очекиваних кредитних губитака и класификације клијената за мјесец март, јер је због ограничености времена и кадровских ресурса, те отежане комуникације са клијентима, немогуће за све угрожене клијенте писмено добити одговор/изјаву нити одобрити и реализовати мораторијум или одговарајући модалитет до 31.03.2020.</p> <p>Наше тумачење је да можемо поступити на претходно описан начин, јер нам је овом Одлуком омогућен период од 3 мјесеца од дана ступања на снагу одлуке, значи до 21.06.2020. године, да можемо за угрожене клијенте задржати ниво кредитног ризика који је важио на датум 29.02.2020. године.</p> <p>У циљу излагања у сусрет банкама од стране регулатора потребно је дозволити да банке могу за све клијенте које процјене да су угрожене користити датум 29.02.2020 године као референтни датум за утврђивање нивоа кредитног ризика и броја дана кашњења. Банке ће увести привремени мораторијум или неки други сет мјера али не могу у кратком року то урадити. Уколико се мјере буду уводиле након обрачуна очекиваних кредитних губитака за март, Банке неће моћи користити ову одредбу.</p>
Одговор Агенције	<p>У оваквим случајевима, банци се препоручује да самоиницијативно одобри (без закључења анекса) привремени мораторијум свим клијентима за које је процијенила да су угрожени са трајањем до престанка стања ванредне ситуације. За вријеме трајања привременог мораторијума, банка треба донијети одлуку у договору са клијентом о најпримјеренијој посебној мјери (или комбинацији мјера).</p> <p>Банка може за клијенте за које је процијенила да су угрожени, а још им због кратког временског периода није одобрила мораторијум, задржати исти ниво кредитног ризика и проценат покривености као са 29.02.2020. године и приликом класификације са 31.03.2020. године. Од банака се очекује да предузму мјере са циљем одобрења привременог мораторијума и/или друге одговарајуће посебне мјере у што краћем року.</p>

Питање банке бр. 23	Да ли се само код одобреног мораторијума клијент задржава у истом нивоу или је то случај и код других мјера прописаних чланом 3. став 1. Одлуке?
Одговор Агенције	Клијент се задржава у истом нивоу кредитног ризика код примјене било које посебне мјере или комбинације посебних мјера, ако су оне примјењене за вријеме важења Одлуке. Даља класификација врши се у складу са чланом 7. став 3. и 4. Одлуке.
Питање банке бр. 24	<p>Да ли је могуће одредити нижи ниво ризика (ниво ризика 1) у односу на онај у тренутку одобрења посебних мјера (ниво ризика 2), уколико изложеност испуни критеријуме за прелазак у нижи ниво кредитног ризика? Иако се нека изложеност нашла у нивоу кредитног ризика 2 у тренутку одобрења посебних мјера, могуће је да у току отплате испуни критеријуме за прелазак у ниво кредитног ризика 1 те банка дође у ситуацију да ову изложеност пребаци у тај нижи ниво кредитног ризика приликом редовног мјесечног одређивања нивоа кредитног ризика, те обрачуна очекиване кредитне губитке према параметрима за хомогену групу којој та изложеност припада. Ово би за посљедицу имало ослобађања резервисања за очекиване кредитне ризике за ту изложеност. Сматрамо да би претходно описан начин поступања био исправан умјесто задржавања изложености у нивоу кредитног ризика 2 до њеног доспјећа.</p> <p>Према овом ставу, исти проценат резервисања би требало задржати резервисања све до отплате модификоване изложености. Сматрамо да нема потребе задржавати исти проценат резервисања на овим изложеностима (индивидуални приступ) већ да ове изложености требају имати покривеност у складу са нивоом кредитног ризика и хомогеном групом којој припадају у посматраном периоду. Уколико остане овакав став то би значило и да након преласка изложености из нивоа ризика 2 у ниво ризика 1, изложености треба да задрже исти проценат покривености као што су имале док су биле у нивоу ризика 2, што не сматрамо оправданим с обзиром на то да су изложености испуниле услове за прелазак из вишег у нижи ниво ризика што би требало да буде праћено и нижим износом резервисања за кредитне губитке.</p>
Одговор Агенције	Банка може распоредити ове изложености у ниво кредитног ризика 1 само након истека периода опоравка дефинисаног Одлуком о управљању кредитним ризиком. Наведено значи да се изложеност може распоредити у ниво кредитног ризика 1 ако клијент измирује обавезе три мјесеца и тиме смањити проценат покривености исправкама вриједности. Напомињемо да је Одлуком дефинисано да се модификације у нивоу кредитног ризика 1 и 2 сматрају модификацијом усљед текућих потреба дужника, односно не сматрају се реструктурираним изложеностима.
Питање банке бр. 25	С обзиром да су могуће различите комбинације мјера према клијентима (модификација на једној од више партија, на неколико партија, на свим партијама и то кроз анакесе постојећих или одобравања нових изложености) на који начин одржавати покривеност исправкама у односу на пресјечни датум 29.02.2020. године? Да ли покривености исправкама одржавати по просјечној стопи исправки вриједности на нивоу клијента (укупне исправке/укупна изложеност на 29.02.20. године) без обзира да ли се модификује једна или више партија? Према овом ставу (7), исти проценат резервисања би требало задржати резервисања све

	<p>до отплате модификоване изложености. Сматрамо да нема потребе задржавати исти проценат резервисања на овим изложеностима (индивидуални приступ) већ да ове изложености требају имати покривеност у складу са нивоом кредитног ризика и хомогеном групом којој припадају у посматраном периоду. Уколико остане овакав став то би значило и да након преласка изложености из нивоа 2 (Stage 2) у ниво 1 (Stage 1) изложености треба да задрже исти проценат покривености као што су имале док су биле у нивоу 2, што не сматрамо оправданим обзиром да су изложености испуниле услове за прелазак из вишег у нижи ниво ризика што би требало да буде пропраћено и нижим износом резервисања за кредитне губитке.</p>
Одговор Агенције	<p>Закључујемо да је дошло до погрешног разумијевања члана 7. став 6. Одлуке, те је потребно напоменути да намјера наведеног члана није била да се треба задржати ниво кредитног ризика и покривености исправкама вриједности уколико клијент измирује своје обавезе према банци након модификације (овај став је требало посматрати заједно са другим ставовима из истог члана).</p> <p>Наведени члан се односи само на ситуације уколико клијент не измирује обавезе према банци ни након модификације изложености.</p> <p><i>Погледати одговор на питање број 24.</i></p>
Предмет	Одобрење посебних мјера
Тема	Начин комуникације с клијентима – члан 8. став 1. Одлуке
Питање банке бр. 26	<p>Да ли банка може путем своје интернет странице упутити позив својим клијентима за одобрење мораторијума, сматрајући да клијенти који се нису одазвали на позив исти нису прихватили?</p>
Одговор Агенције	<p>Очекује се да банке путем своје интернет странице упуте позив својим клијентима да се обрате са захтјевом за одобрење посебних мјера. Међутим, банке не требају сматрати да клијенти који се нису одазвали нису исти прихватили, већ покушају у складу са својим могућностима да предузму активности са циљем контактирања клијената и другим путем.</p>
Питање банке бр. 27	<p>Да ли је дозвољено да банка омогући подношење захтјева путем електронских канала (интернет страница банке, електронска пошта, апликације интернет и мобилног банкарства)? По основу тако заprimљених захтјева би се телефоном контактирали клијенти за потврду захтјева, а захтјев би потписали приликом потписивања новог уговора којим би биле обухваћене посебне мјере. Сматрамо да би требало омогућити овакве начине подношења захтјева како би се избјегле гужве у банкама посебно у првим данима по почетку спровођења ове Одлуке, и заштитило здравље клијената и запослених у банкама.</p>
Одговор Агенције	<p>Сматрамо да је оправдано подношење и прихватање захтјева клијента путем електронских канала комуникације у условима ванредне ситуације, с тим да банка уложи разумне напоре да се клијент позове и потпише захтјев када се за то стекну услови.</p>

Питање банке бр. 28	Да ли је довољно да клијент банци поднесе само захтјев за одобрење посебних мјера или је у обавези да документује негативне ефекте (нпр. допис купца/добављача, рјешење надлежног органа о привременој забрани обављања дјелатности и сл.)?
Одговор Агенције	Банка треба својим интерним актима дефинише минимум документације коју ће тражити од клијената, а препорука Агенције да банке заједнички дефинишу минимум документације у циљу једнообразног поступања према клијентима.
Тема	Обавјештавање клијената - члан 8. став 2. Одлуке
Питање банке бр. 29	<p>Да ли се овим подразумијева да банка обавијести све клијенте о Одлуци Агенције и свим расположивим могућим мјерама, или је неопходно да банка сваком клијенту појединачно пошаље персонализовану понуду посебних мјера? Уколико је одговор да је неопходно доставити персонализовану понуду, шта је потребно да понуда минимално садржи? Да ли је довољно да персонализована понуда садржи следеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Објашњење и презентација клијенту једне или комбинације конкретних могућих мјера које се клијенту нуде, • Појашњење како ће мјера/е утицати на растеређење клијентових мјесечних обавеза односно на умањење одлива клијента у периоду ванредне ситуације, • Објашњење жељеног ефекта ових мјера, • Информацију да банка неће наплаћивати трошкове накнаде/провизије за обраду модификације, • Информацију да ће због мораторијума (одгоде плаћања кредитних обавеза) и/или осталих посебних мјера, укупна обрачуната редовна камата до краја отплате кредита бити увећана, а у складу са новим анексом отплатног плана који ће клијент потписати прије реализације мјере, • Репрезентативни уопштен примјер како мораторијум или одређена посебна мјера утиче на укупан трошак камате на кредит физичког односно правног лица. <p>Чланом 8. став 2. Одлуке се уз упознавање са могућношћу кориштења мјера, посебно апострофирају услови и ефекти мјера. То је врло широко и растезљиво тумачење и може подразумијевати нпр. обавезу банке да дефинише на који начин ће се реализовати мјера мониторинга (да ли иде аутоматско продужење рока или не, затим на који начин се распоређују обавезе везане за период мониторинга и слично).</p> <p>Може се поставити и питање да ли се клијент изјашњава само на објављену понуду посебних мјера или се уз ову понуду мора радити и нека персонализована понуда са мјерама које се нуде конкретном клијенту.</p> <p>Било би најједноставније и најпрактичније за што бржу реализацију посебних мјера из Одлуке, да клијент да сагласност на објављену понуду банке и да банка на основу те сагласности и самог захтјева иде са анализом и одобрењем мјере и на крају реализацијом мјере којом ће се генерисати и нови отплатни план који се доставља клијенту на потпис. Уколико би се све ово захтијевало унапријед, то би узроковало да клијенти морају долазити и 2 пута физички у банку ради саме реализације.</p>
Одговор Агенције	Свим клијентима који се обрате банци (телефонски, маил-ом, поштом, поднесу захтјев и сл.), банка треба дати персонализовану понуду (може и путем мејла или

	<p>другим видом електронске комуникације), као и клијентима за које је редовним праћењем оцијењено да су угрожени.</p> <p>Понуда мора бити јасна клијенту из које ће моћи закључити какве су његове обавезе и трошкови, а са циљем обезбјеђивања заштите корисника.</p>
Тема	Достављање прихвата понуде - члан 8. став 3. Одлуке
Питање банке бр. 30	Да ли клијент може доставити прихват понуде и путем поште?
Одговор Агенције	Дозвољене су све опције достављања прихвата понуде у условима ванредне ситуације.
Предмет	Очување капитала банке
Тема	Исплата дивиденди и варијабилних накнада - члан 9. став 1. Одлуке
Питање банке бр. 31	<p>Да ли је примјена предметне одредбе обавезна и уколико банка прати и поштује одредбе члана 9. став 1. Одлуке и уколико ликвидност и капитална адекватност банке нису угрожени исплатом ставки наведених у члан 9. став 2) т. 1 и 2 Одлуке или се иста може третирати као препорука?</p> <p>На основу Дописа Агенције под називом „Препоруке банкама у погледу спровођења мјера за ублажавање негативних ефеката вируса COVID -19” од 17.03.2020. године број 01-449/20, наше тумачење става 2 у члану 9 јесте да је ово препорука мјере а не обавеза уколико тиме није угрожена ликвидност нити капитална адекватност банке, као и да ће ова препорука бити стављена ван снаге у току године, по истеку ванредне ситуације.</p> <p>Исплата дивиденде се сматра одрживом и оправданом ако банка има испуњене све услове за исту те тиме неће бити угрожени прописани капитални захтјеви у наредном раздобљу. Варијабилне накнаде сматрају се одрживим, ако у раздобљу од утврђивања тих накнада до њихове коначне исплате не дође до нарушеног финансијског стања, односно до остваривања губитка банке, угрожавању капиталне или позиције ликвидности банке.</p>
Одговор Агенције	<p>Узимајући у обзир чињеницу да се у овом тренутку не могу тачно процијенити ефекти кризе која је изазвана пандемијом у свијету и у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини одлуком је забрањена исплата добити за 2019. годину.</p> <p>Одлука о исплати варијабилних накнада се може донијети, али је у том случају исплату потребно одгодити (без обзира на износ варијабилних накнада).</p>
Тема	Заштитни слој за очување капитала - члан 9. став 3. Одлуке
Питање банке бр. 32	<p>Да ли се банци може оставити рок од 12 мјесеци да изађе из статуса коришћења заштитног капитала?</p> <p>Шта ако банка на крају периода трајања ванредне ситуације и даље користи заштитни слој за очување капитала? Можемо претпоставити да проглашена ванредна ситуација неће трајати дуже од 3 мјесеца, те је реално претпоставити да у том периоду банка која почне користити заштитни слој капитала неће бити у могућности да за пар мјесеца надокнади недостајући капитал (било докапитализацијом ни смањењем ризичне имовине).</p>

Одговор Агенције	<p>Банка неће бити у обавези да сачињава План за очување капитала у складу са чланом 42. Одлуке о израчунавању капитала банака током цијелог периода важења ове одлуке. Након истека Одлуке, банке ће доставити план за очување капитала на који ће Агенција дати сагласност.</p> <p>Напомињемо да банка у том периоду неће моћи исплаћивати добит ни варијабилне накнаде.</p>
Датум одговора	08.04.2020. године
Предмет	Посебне мјере
Тема	Примјена Одлуке за кредите пласиране из средстава Инвестиционо-развијне банке а.д. Бања Лука
Питање банке бр. 33	<p>Да ли ће се сматрати да су банке поступиле у складу са Одлуком, уколико појединим клијентима физичким или правним лицима одобре посебну мјеру на кредите који су пласирани из средстава Инвестиционо-развијне банке а.д. Бања Лука (ИРБ РС) у складу са Мјерама које је усвојила ИРБ РС а које се могу разликовати од мјера које је Агенција за банкарство Републике Српске дефинисала Одлуком?</p> <p>Примјер: Банке одобре посебну мјеру клијенту у виду грејс периода на средства из ИРБ РС на рок који је дужи од 6 мјесеци што је у складу са Мјерама и правилима ИРБ РС, а који је дужи од грејс периода који је дефинисан Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске.</p> <p>Разумијевање је да се могу одобрити посебне мјере у складу са ИРБ РС правилима а које се могу разликовати од мјера које су прописане Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске, а да се сматра да су банке усклађене са одредбама Одлуке.</p> <p>Инвестиционо-развијна банка Републике Српске а.д. Бања Лука (ИРБ РС) је усвојила посебне мјере у циљу смањења штетних економских посљедица епидемије вируса корона на физичка лица, предузетнике и правна лица. Путем посебног додатка на Оквирни споразум који ће ИРБ РС појединачно потписати са банкама са којима имају пословно-техничку сарадању биће омогућено да банке на основу појединачно поднесених захтјева од стране корисника средстава истим могу понудити једну или више следећих мјера и то:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увођење тромјесечног мораторијума на отплату главнице и камате. - Увођење новог или додатног грејс периода у трајању до 24 мјесеца за следеће кредитне линије: за микробизнис у пољопривреди, за пољопривреду, за предузетнике и предузећа, за јединице локалне самоуправе. - Увођење новог или додатног грејс периода у трајању до 12 мјесеци за кредитну линију за почетне пословне активности. - Продужење рока отплате до 60 мјесеци за следеће кредитне линије: за почетне пословне активности, за микробизнис у пољопривреди, за пољопривреду, за предузетнике и предузећа, стамбене кредите и за јединице локалне самоуправе. <p>Одлуком о привременим мјерама банака за ублажавање негативних економских посљедица узрокованим вирусним обољењем COVID-19 (Одлука) коју је</p>

	<p>објавила Агенција за банкарство Републике Српске дефинисане су посебне мјере у виду:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мораторијума од 6 мјесеци. - Грејс период за отплату главнице кредита који се отплаћује ануитетно на период од најдуже 6 мјесеци (у току грејса клијент плаћа камату али не и главницу). - Продужење рока доспијећа на период од најдуже 6 мјесеци и друге.
Одговор Агенције	Сматра се да су банке поступиле у складу са Одлуком, уколико појединим клијентима физичким или правним лицима одобре посебну мјеру на кредите који су пласирани из средстава Инвестиционо-развојне банке а.д. Бања Лука (ИРБ РС) у складу са Правилима које је усвојила ИРБ РС.
Датум одговора	15.04.2020. године
Подручје	Посебна правила за управљање кредитним ризиком
Тема	Референтни датум за утврђивање нивоа кредитног ризика и дана кашњења
Питање банке бр. 34	<p>Да ли банке у периоду од три мјесеца од дана ступања на снагу Одлуке као референтни датум за утврђивање нивоа кредитног ризика и броја дана кашњења код клијента којима ће увести посебне мјере може користити оба датума, 29.02.2020. и датум модификације, односно да ли ће се сматрати да су банке усаглашене са Одлуком ако се референтни датум по клијентима разликује (у неким случајевима 29.02.2020. а у другим датум модификације) или су банке дужне да се определијеле за један референтни датум и исти примјењују за све клијенте према којима ће се увести посебне мјере приликом обрачуна исправки вриједности и извјештавања?</p> <p>Чланом 7. став 6. Одлуке о привременим мјерама банака за ублажавање негативних економских посљедица узрокованим вирусним обољењем COVID-19 дефинисано је да банке могу у периоду од три мјесеца од ступања на снагу одлуке као референтни датум за утврђивање нивоа кредитног ризика и броја дана кашњења користити датум 29.02.2020. умјесто датума модификације.</p> <p>Тумачећи наведену одредбу Одлуке није најјасније да ли је банкама дозвољена комбинација наведених датума или један датум искључује други те се банке морају определијелити за један датум који би унифицирано примјењивали за све клијенте којима се уведе посебне мјере, односно датум модификације или датум 29.02.2020.</p> <p>Примјер: Приликом обрачуна очекиваних кредитних губитака и класификације клијента за април 2020. године да ли ће се сматрати да су банке усаглашене са одлуком ако приликом одређивања очекиваних кредитних губитака и класификације клијента у нивоу кредитног ризика приступи по клијенту и примјени комбинацију референтног датума, за поједине клијенте референтни датум да буде 29.02.2020 а за поједиине датум модификације.</p>
Одговор Агенције	Чланом 7. став 6. Одлуке о привременим мјерама банака за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем COVID-19 дефинисано је да Банка може у периоду од три мјесеца од дана ступања на снагу ове одлуке као референтни датум за утврђивање нивоа кредитног ризика и броја

	дана кашњења користити датум 29.02.2020. године умјесто датума модификације. Сама одредба дефинише да Банка може, али не мора да као референтни датум користи 29.02.2020. године. Наведени датум је предложен из разлога јер су банке исти користиле приликом утврђивања и обрачуна очекиваних кредитних губитака прије наступања кризне ситуације. Агенција напомиње да се приликом поступања по наведеном члану, банка руководи и другим одговорима које је Агенција јавно објавила дана 02.04.2020. године у вези примјене наведене Одлуке.
Датум одговора	30.07.2020. године
Предмет	Посебне мјере
Тема	Комбинација посебних мјера – члан 3. став 1. Одлуке
Питање банке бр. 34	<p>Да ли је у складу са Одлуком о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем COVID-19 могуће клијенту дефинисати модалитет који подразумева комбинацију следећих мјера:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мораторијум на отплату кредитних обавеза у року од 6 мјесеци; - Увођење грејс периода у року од 6 мјесеци, након истека 6 мјесеци уведеног мораторијума; - Продужење коначног рока отплате кредита за 12 мјесеци? <p>Уколико се клијенту може одобрити напријед наведено да ли клијент може остати у тренутној бонитетној класификацији, те да ли се клијенту и даље може задржати иста IFRS класификација (Stage какав је тренутни)?</p> <p>Клијент користи дугорочни, инвестициони кредит који се отплаћује у ануитетима.</p> <p>Клијент тренутно користи привремени мораторијум који је одобрен у складу са Одлуком о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем COVID-19. У складу са Одлуком клијент се обратио банци за коначни модалитет отплате обавеза насталих у привременом мораторијуму и наставка отплате обавеза по предметном кредиту, који садржава комбинацију мјера понуђених у члану 3. став 1. Одлуке.</p>
Одговор Агенције	<p>Чланом 4. став 5. Одлуке о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем COVID-19 јасно је дефинисано да се привремени мораторијум одобрава у циљу припреме потребне кредитне анализе и утврђивања примјереног модалитета за клијента. Ставом 2. истог члана је дефинисано да модалитет може садржавати једну или комбинацију посебних мјера из члана 3. став 1. Одлуке, на основу захтјева клијента и појединачне кредитне анализе, на основу којих је банка процијенила да ће одобрене мјере помоћи клијенту да у наредном периоду уредно измирује своје обавезе према банци. Такође, кредитна анализа клијента</p>

мора показати оправданост одобрења сваке од посебних мјера као и трајања истих.

Сходно томе, банка у складу са Одлуком може одобрити клијенту наведену комбинацију мјера, те у складу са чланом 7. Одлуке може тог клијента задржати у нивоу кредитног ризика у који је распоређен на дан модификације, односно потписивања анекса уговора о кредиту. Напомињемо да ова одлука, као и Одлука о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака прописују минималне стандарде, те да исте не спречавају банку да у складу са својим интерним политикама и процедурама распореди клијента у виши ниво кредитног ризика и формира виши ниво исправки вриједности од минимално прописаних.